

Література

1. Гончаренко О. АТО. Моменти істини. URL : https://bibldemeevskaja.blogspot.com/2018/07/blog-post.html?fbclid=IwAR0vYfpZp-iu9TxKaA5y z2s_AE_zQRBMBGQsmmCVmCLi2xBuUfJmdQHEcbA.
2. Ковтун Ю.О., Землянська А.В. Музичний вимір фото-поетичних колажів про Мелітополь. *Українська література в загальноєвропейському контексті* : зб. наук. праць. Мелітополь, 2019. Вип. 3. С. 135–139.
3. Остап'юк П. Моменти істини незнані війни... *Книгобачення*: український видавничий портал. URL : <https://knyhobachennia.net/?category=28&article=2849>.
4. Поет Олег Гончаренко «вывел» моменты истины из фото и стихотворений. *Индустриалка*. 2016. 27.03. URL : <http://iz.com.ua/zaporoje/95254-poet-oleg-goncharenko-vyvel-momenty-istiny-iz-foto-i-stihotvorenij>.
5. Шарова Т.М., Землянська А.В., Шаров С.В. 100% успіху: життєві орієнтири. Мелітополь: ФОП Однорог Т.В., 2019. 168 с.

Копейцева Л.П.

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри української і зарубіжної літератури

Кара С.А.

студент магістратури

Мелітопольський державний педагогічний університет

імені Богдана Хмельницького

**АВТОРСЬКА ІНТЕРПРЕТАЦІЯ МІФОСТРУКТУР
У РОМАНІСТИЦІ Р. ІВАНИЧУКА**

***Анотація.** У статті охарактеризовано міфоструктури у вітчизняному літературознавстві. Дослідження ґрунтується на романі Р. Іваничука «Вогненні стовпи». У статті велику увагу приділяється інтерпретації міфологічних мотивів, міфологічних міфів та легенд, як міфопоетичних константів у парадигмі творчості митця*

***Ключові слова:** міфологічна свідомість, міфоструктури, авторська інтерпретація*

Роман Іваничук – визначна постать сучасного українського літературного процесу, він увійшов в історію вітчизняної літератури як

талановитий майстер романістики. Письменник, який невтомно працював, а тому в дискусіях з сучасниками, справедливо наголошував, що «все, що я мав написати – написав» [5, с. 27].

Постать Р. Іваничука вже більше ніж п'ятдесят років знаходиться у центрі уваги літературно-мистецької критики. Ретельно простежують творчу еволюцію письменника відомі літературознавці С. Андрусів, Я. Гарасим, І. Денисюк, В. Дончик, М. Жулинський, М. Ільницький, М. Слабошпицький, В. Чумак, Г. Штонь. Певну увагу його історичній романістиці приділено такими сучасними науковцями, як К. Каплюк, В. Корнійчук, Л. Копейцева, Г. Насмінчук, С. Підпригора та ін.

На думку багатьох дослідників, його індивідуальний мистецько-естетичний феномен вирізняється утвердженням естетично свіжої парадигми національної літератури [7, с. 25].

Специфічною особливістю художньо-філософського мислення Р. Іваничука є її маркованість ознаками міфологічної свідомості. Використання міфу на рівні окремих міфологем і міфологічних сюжетів – характерне явище для романістики митця. Інтерпретація міфу як давнього переказу, як міфотворчості, як стану свідомості стає одним із оптимальних засобів вираження «вічних» начал та національно-культурних вартостей у романі «Вогненні стовпи». Міфотворчість автора передбачає такі філософсько-мистецькі атрибути, як «циклічна організація часу і простору, де все взаємопов'язане з усім і відображене у всьому, гра між ілюзією та реальністю, мова як прмова, герої, під звичайним виглядом яких виразно проступає міфологічна основа» [2, с. 25]. Причину особливої уваги з боку письменника до міфологічних, фольклорних та біблійних мотивів, сюжетів можна пояснити постійним його прагненням до пізнання духовного світу та єдності з ним. Міфомотив і міфосюжет стають складовими елементами художнього твору з міфопоетичним потенціалом, здатні до трансформаційних «перебудувань» авторською рефлексією, стають віссю літературного твору. Авторський міф є найскладнішим компонентом-корелятом міфопоетики, який розглядаємо як вияв авторського художнього мислення, як «унікальну форму синтезу філософської рефлексії з архетипом колективного несвідомого» [1, с. 135].

Авторські міфи виразно позначені особистісним світовідчуттям, уможливають використання певних смислів, нових конотацій. А відтак міфологічна спрямованість художніх творів письменника є формою відтворення та переосмислення онтологічних проблем буття. Р. Іваничук активно використовує міфопоетичні константи у парадигмі творів, надаючи

авторської інтерпретації традиційним образам та мотивам, творить власну систему міфологем.

Для Р. Іваничука міфологізація дійсності зовсім не обмежується відсиланням до відомого міфологічного першоджерела і тій чи іншій його трансформації або інтерпретації. Він виходить далеко за межі цього першого етапу поетики міфологізування. Художня інтуїція – саме те, що головним чином відрізняє письменника в його міфологічному підході до сучасності.

Р. Іваничук художньо переосмислює давньоукраїнські міфи та легенди, зокрема в розділі роману «Рев оленів на розвидні». Здавна олень – це сприятливий символ, що асоціюється з Сонцем, сходом, світлом, оновленням, відродженням, творенням і духовністю. То ж не випадково митець «вплітає» цю легенду з протилежним інтерпретуванням, зокрема з вбивством оленя: *«тяжко впала на землю звірина, вкладаючи в останній рев і лють свою, і кривду. Йї нерозуміння безглуздості кривавої смерті»* [4, с. 76], це була перша кров за рік до війни у Боднарівці.

Цікавим є тлумачення автором використаної притчі про оксамитового метелика. З давніх віків, китайці дотримуються думки, що метелик – це не тільки символ безсмертя, але і радості, благополуччя й успішності в сімейних справах. У Японії вважається, що якщо побачиш метеликів, які пурхають над тобою, значить сімейне щастя не за горами. Однак не судилося щастя Боднарівці уже вдруге: *«Йосафат прикипів до лавиці й м'яв у руці мертвого метелика..., й темніла від того пилу душа в хлопця»* [4, с. 99].

Міфологічні легенди вирізняються особливою поетичністю, підкреслюють вічність життя, розповідають про чудодійне перетворення людей на рослин, звірів, птахів (дівчина стає тополею, вдова – чайкою, невістка – зозулею, чоловік – явором, дубом, каменем) – в чому знаходять відображення елементи язичницького світовідчуття: *«опришко орлом став, розлучниця – зозулею, а нагідки невинними дітьми були; й олені – то колишні люди, а тому не можна їх убивати..., то тільки так здається, що людина вмирає, насправді ж вона живе вічно»* [4, с. 156].

Така міфологія праукраїнців, пройшовши трансформацію через призму християнських психоемоційних акцентів, утворила у свідомості власне українській «негативне» забарвлення до усього дохристиянського міфопростору, звідси і назва «демонологія», себто «демони», «нечисті». Однак, незважаючи на офіційну християнську (церковну) заангажованість, персонажі дохристиянської міфології присутні в усьому обширі українського родинно-звичаєвого побуту та циклу української календарної

обрядовості: *«Таке розказували люди про ці місця, що страх морозив тіло, – про уприцию бабу лісну, яка випиває з дівчат кров, та про довговолосу Оксану, що колись давно повісилась тут на своїй косі через нещасливе кохання й дотерло ходить нетрями»* [4, с. 107].

Наш народ має багату культуру, величезний скарб якої складається з цінностей, надбаних багатьма поколіннями. З прадавніх часів до нас ідуть життєва мудрість та настанови щодо способу життя. Вони закладені в українських звичаях, обрядах, фольклорі, адже в них – світovidчуття та світосприймання нашого народу. У першу чергу, це свята праукраїнського місяце-сонячного календаря, зокрема: Різдво, святого Петра, піст: *«Мольфар Іван щороку на святвечір, вимахуючи до небес барткою, викликав з далеких гірських бескеть до себе в гості володаря снігових кряжів Чорногора, який дослухався до Івана й рідко коли вривався чорними бурями в благословенну Боднарівку»* [4, с. 115]; *«Зайшов великий піст, і Ганна... чаклувала над бляшанками, в яких на гарячій плиті булькали червоний вивар з яблуневої кори, зеленина з луски соняшникових зернят та золотава гуща з цибулинного лушпиння»* [4, с. 421]. Таке переплетення легенд історичних, апокрифічних, міфологічних, які складають загальноприйняті базові моделі світосприйняття, сприяє відображенню діяльності Української Повстанської Армії у сакральному вимірі. Світ людей і світ міфічних істот сприймаються як паралельно існуючі і взаємодіючі, взаємозалежні один від одного. Міфи, легенди, символи, описи чудес, видіння та чарівні перетворення слугують своєрідним підґрунтям перебігу історичних подій, вчинків дійових осіб.

Національна ідея стала наскрізним мотивом творчості Р. Іваничука. Виняткова потужність вислову національних та державотворчих інтенцій письменника виявилася і особливо інтерпретувалася в його історіософії: *«Ліс – то наше духовне багатство, а ріка – національна ідея, без якої немислима незалежність.... Витчи для себе, як це робили наші батьки, діди і прадіди гамівну сорочку перед Богом...»* [4, с. 252]; *«Я маю для цього джерело непереможної сили: віру в Царство Боже на землі. Те царство – то вільна від пут моя Україна, й нічого дорожчого за цей скарб я не маю»* [4, с. 258].

Р. Іваничук вбачає витoki трагізму особистості через іманентну семантичну конфліктність між ідеологічним міфом тоталітаризму та національним міфом. На відміну від природного національного міфу (базисні ментально-світogлядні орієнтири), тоталітарний міф, створений на основі логічного конструювання (ідеології), продукує ситуацію переміщення категорій у свідомості індивіда. Автор виходить на рівень архетипно-міфологічного мислення, високоестетичної (художньої) вартості

твору, «втягує» реципієнта у власний морально-психологічний процес осмислення життєвих та історичних фактів, досягає семантичного довершення і закріплення знака задля подальшого використання його у моделюванні свідомості читача. Актуальними на сьогодні видаються слова героїні роману Юлі до Мирона: *«твій світогляд незалежний від тебе, він апробований історією, й тобі його батьки, вчителі, книжки, нація готового піднесли... й одна тепер у тебе турбота: зберегти його, не втратити»* [4, с. 123].

Окремого розгляду вимагає символізація предметного світу в романі «Вогненні стовпи». Тут, як нам здається, особливо наочно реалізується багата символіко-міфологічна, архетипна фантазія автора (дорога, хата, сонце, вогненні стовпи тощо), а тяжіння їх до демонічної символіки є однією з ознак твору. У світобаченні українського селянства хата – символ надійного родинного гнізда, запорука миру й достатку, оберіг від усіх життєвих нещасть і небезпек. Для письменника Чайковського – персонажа роману Р. Іваничука – хата – це «викоханий будиночок», «палацик» на Адамівці, *«де так часто збиралися на серйозні й веселі розмови старші люди»* [4, с. 18]; для Мирона хата – рідний дім, хатній дух ударяє йому в обличчя і для нього *«кращого духу на світі немає!»* [4, с.231], для Шполи – казенний дім-сиротинець *«обгороджений високим парканом»* – *«где кусок хлеба, там дом родной»* [4, с. 270]. Автор стверджує, що для кожної людини прокладена своя стежка любові, яка веде до отчого дому.

Отже, міф як парадигма художньої свідомості був актуалізований насамперед романістикою Р. Іваничука. У романі «Вогненні стовпи» міфологія стає тією «загальною лінією розуміння речей», [6, с. 234] яка, з'єднуючи як давні, так і завжди актуальні мотиви та символи, дає змогу дати цілісну картину світобудови.

Розглядаючи проблему відбиття міфологічної свідомості автора у поезитці його роману, варто зазначити такі основні положення: на рівні тематики й проблематики письменник імплантує вічні ідеї, проблеми, образи, інтерпретує їх із більшою чи меншою мірою осучаснення.

Література

1. Давидюк В. Первісна міфологія українського фольклору. Луцьк : Вежа, 1997. 296 с.
2. Денисюк І. Літературознавчі та фольклористичні праці: у 3 т. 4 кн. Т. 1. Кн. 1. Літературознавчі дослідження. Львів : Світоч, 2005. 432 с.
3. Іваничук Р. Вогненні стовпи: тетралогія. Харків : Фоліо, 2013. 507 с.

4. Іваничук Р. На зламі епох мусимо творити відважно й талановито: призначення слова. *Літературна Україна*. 2009. 5 лют. С. 11–15.
5. Копейцева Л.П., Груба О.А. Реалізація міфотворчої моделі Р. Іваничука в європейському контексті. *Українська література в загальноєвропейському контексті: збірник наукових праць*. Мелітополь: ФОП Однорог Т.В., 2018. Випуск 1. С. 132–139.
6. Лосев А. Диалектика мифа. Философия. Мифология. Культура. Высшая школа, 1991. 374 с.
7. Слабошпицький М. Роман Іваничук. Літературно-критичний нарис. К. : Основа, 1989. 206 с.

Костішак І.М.

здобувачка вищої освіти

Шаров С.В.

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри української і зарубіжної літератури

Мелітопольський державний педагогічний університет

імені Богдана Хмельницького

ДАРА КОРНІЙ «ЗІРКА ДЛЯ ТЕБЕ»: ЕЛЕМЕНТИ ІНКЛЮЗІЙ В ХУДОЖНЬОМУ ПРОСТОРІ

Анотація: У статті акцентовано увагу на особливостях теми інклюзії в художньому просторі *Дари Корній*. На прикладі роману «Зірка для тебе» подано розуміння автором знедолених людей, які проявляють свою людяність навіть у нелюдських умовах існування. Авторка доводить, що людина з фізичними вадами може бути щасливою.

Ключові слова: інклюзія, *Дара Корній*, віра, незламність, сенс життя.

Інклюзивна література набуває все більшої популярності й посідає значне місце у творчості письменників. Здебільшого до цієї теми звертаються зарубіжні автори, проте й наші, українські, дуже влучно висловлюють у своїх працях власні думки щодо порушеної проблеми. Читаючи сторінки будь-якого твору: роману чи оповідання, в якому змальовані певні вади людини, ми разом з головним героєм подумки проходимо цей шлях, співчуваючи йому та переживаючи за його долю. Саме завдяки цій літературі ми пізнаємо сенс життя, починаємо цінувати кожен день, годину, хвилину, проведені на цій землі.